

Eversti evp Keijo Suominen

Esitelmä perustuu majuri Keijo Suomisen Sotakorkeakoulun diplomityöhön: IV Armeijakunnan huollon järjestelyt kesällä 1944 taisteltaessa VKT-asemassa.

IV ARMEIJAKUNNAN HUOLTOJÄRJESTELMÄ JA HUOLLON TOIMINTA KESÄN 1944 RATKAISUTAISTELUISSA

1. Taustaa

Taistelut Karjalan kannaksella muuttuivat kiivaiksi sen jälkeen, kun venäläisten suurhyökkäys alkoi 9. kesäkuuta 1944. IV Armeijakunta joutui ottamaan vastaan hyökkääjän murskaavan päävoiman.

IV Armeijakunnan taistelujaotuksessa tapahtui nopeasti suuria muutoksia. Suurhyökkäyksen alkaessa armeijakuntaan kuului 10.D, 2.D ja Rannikkotykistörykmentti 2. Päämajan reserveistä oli armeijakunnan taakse ryhmitetty Ratsuväkiprikaari, 3.D ja PSD, jotka alistettiin nopeasti IV AK:lle.

Kun taistelut olivat siirtyneet VT-aseman kautta runsaassa viikossa VKT-asemaan kuului armeijakuntaan Ratsuväkiprikaati, 3.PR, 20.PR, 18.D, 4.D ja 3.D. Runsaassa viikossa olivat siis kaikki armeijakunnan taistelujoukot vaihtuneet. Alueelle oli myös muodostettu uusi Päämajan alainen johtoporras 14.6., kun kenraaliluutnantti Karl Lennart Oesch'n alainen Kannaksen joukkojen komentajan esikunta oli aloittanut tehtävänsä. Johtoportaan operatiiviseen käyttöön oli alistettu silloin IV ja III Armeijakunta sekä myöhemmin vielä V Armeijakunta.

IV Armeijakunnan taistelujaotus muuttui vielä kesäkuun lopulla ja heinäkuun alkupäivinäkin lähes päivittäin. Kun tilanne vakiintui heinäkuun puolivälissä kuului IV Armeijakuntaan 3.D, 4.D, 6.D ja 18.D. Viipurinlahden puolustus joulloineen oli luovutettu V AK:n vastuulle 22. kesäkuuta.

Armeijakunnan huoltojoukkojen määrässä ei tapahtunut merkittäviä muutoksia kuljetusvoiman vähäistä lisäystä lukuun ottamatta.

2. Armeijakunnan huoltojärjestelmä

Armeijakunnan ja divisioonan sekä prikaatin huoltoa johti huoltopäällikkö, joka oli nykykäytännöstä poiketen esikuntapäällikön alainen. Taisteluvälinehuoltoa ampumatarviketäydennyksineen johti kuitenkin tykistökomentaja. Myös pioneirikomentaja, viestikomentaja, kaasunsuojelu-upseeri, armeijakunnan pastori ja panssarintorjuntaupseeri vastasivat omien alojensa huollosta.

Huoltopäällikköä avusti huolto-osasto, jossa työskentelivät huoltolajijohtajat toimistoineen. Armeijakunnan esikunnan huolto-osastoon kuului yleinen huolto- ja kuljetustoimisto, kuljetusvälinetoimisto, taloustoimisto, lääkintätoimisto, eläinlääkintätoimisto sekä kenttäpostikonttori. Divisioonan esikunnan huolto-osasto oli vastaavanlainen.

Huollon organisaatio muodostui esikunnan eri osastoihin keskitetystä johdosta sekä huoltoa toteuttavista joukoista. Armeijakunnassa, divisioonassa ja prikaatissa näitä joukkoja kutsuttiin huoltomuodostelmiksi, joukko-osastoissa (pataljoona) ne olivat huoltoelimiä. Rykmentillä ei ollut omia huoltojoukkoja. Sillä oli käytössään vain yksi yleinen kolonna kuljetuksia varten. Rykmentin komentajan apuna oli kuitenkin huoltopäällikkö. Pataljoonan huoltoa johti komentaja.

3. Huoltolajien toimintaperiaatteet

Taisteluvälinehuoltoa johti armeijakunnassa ja divisioonassa tykistökomentaja apunaan tykistöosastoon kuulunut taisteluvälinetoimisto. Taisteluvälinetoimiston päällikkö vastasi armeijakunnassa ampumatarvikekenttämakasiinien ja divisioonassa - täydennyspaikkojen perustamisesta sekä täydennysten suunnittelusta operatiivisen johdon ja tykistökomentajan vaatimusten perusteella.

Kenttämakasiinien ja täydennyspaikkojen perustamisen toteutti ampumatarvikevarastokomppania, joita kuului armeijakuntaan kaksi ja divisioonaan yksi. Armeijakuntaan kuului lisäksi aseenkorjauskomppania, joka perusti asekenttämakasiinin.

Ampumatarvikkeet toimitettiin armeijakunnalle junakuljetuksin suoraan tehtaista tai ylemmän johtoportaalle varikoilta. Ampumatarvikevarastokomppaniamat purkivat junat ja siirsivät materiaalin kenttämakasiiniin, josta tykistökomentajalle alistetut tai tilapäisesti käyttöön annetut auto- ja kuormastokomppaniamat kuljettivat täydennykset divisioonien täydennyspaikoille.

Kun Talvisota alkoi oli a-tarvikehuolto ollut huoltopäällikön vastuulla. Koska esikunnista oli tuolloin puuttunut taisteluvälinehuollon johtohenkilöstöä, oli huoltolaji siirretty tykistökomentajan vastuulle. Kun kesän 1944 kiivaissa taisteluissa oli erityisesti kuljetuksissa ollut ongelmia, taisteluvälinehuolto sekä pioneeri- ja viestihuolto alistettiin taas huoltopäällikölle 21.7.1944.

Armeijakunnan ja divisioonan lääkintähuoltoa johti huoltopäällikön alainen lääkäri, apunaan huolto-osastoon kuulunut lääkintätoimisto. Armeijakunnan lääkäri johti aselajiteitse myös alaisten yhtymien lääkäreitä ja lääkintämuodostelmia. Haavoittuneet hoidettiin armeijakunnan tai divisioonan kenttäsairaaloissa tai prikaatin

kenttäsairaalaosastossa, jotka perustettiin hyvän liikenneyhteyden varteen. Sairaat pyrittiin evakuoimaan suoraan armeijakunnan tai ylemmän johtoportaan sotasairaaloihin tai siviilisairaaloihin.

Koska haavoittuneet oli saatava nopeasti kenttä- tai sotasairaalahoittoon, kuului kenttäsairaaloihin kuului kaksi osaa, joista 50-paikkainen kirurginen osasto (A) toimi lähempänä etulinjaa kuin 150-paikkainen B-osasto.

Potilasevakuointeihin käytettiin armeijakunnan kahta sairasautokomppaniaa sekä divisioonan lääkintäkomppaniaa tai prikaatin lääkintäjoukkuetta, jotka perustivat sairasautoasemia lähelle taistelevia joukkoja. Pataljoonien lääkintäryhmillä oli käytössään hevosvetoiset sairasajoneuvot.

Taloushuoltoa johti huoltopäällikön alainen intendentti apunaan taloustoimisto.

Kesällä 1944 taloushuollon toteutuksesta vastasivat armeijakunnissa elintarvikevarastokomppaniat ja vaatetuskomppaniat. Armeijakuntaan kuului myös teurastusjoukkueita. Elintarvikkeet toimitettiin armeijakunnalle päämajan elintarvikekenttävarikoilta tai elintarvikevarikoilta. Armeijakunnan kenttämakasiinista elintarvikkeet ja toimistotarvikkeet noudettiin divisioonien ja prikaatien täydennyspaikkoihin tai suoraan selustan armeijakuntajoukoille.

Kuljetusvälinehuollosta vastasi kuljetusvälinetoimiston päällikkö. Mikäli huollot eivät onnistuneet armeijakunnan omissa autokorjaamoissa, toimitettiin vaurioituneet ajoneuvot päämajan kiinteisiin autokorjaamoihin. Armeijakuntaan kuului kaksi ja divisioonaan yksi autokorjaamo. Kuormastovälineitä korjasi armeijakunnassa komppania ja divisioonassa ryhmä.

Armeijakunnan kaksi polttoaineosastoa perustivat kenttämakasiinit, joista täydennys jaettiin divisioonan vastaavan osaston perustamille täydennyspaikoille. Prikaateilla oli käytössään polttoaineryhmät. Armeijakunnan autokomppaniat hakivat itse omat polttoaineensa kenttämakasiineista.

Eläinlääkintähuoltoa johti armeijakunnan eläinlääkäri apunaan toimisto. Eläimet hoidettiin kenttähevossairaalassa. Hevoset evakuoitiin divisioonien tai prikaatien ilmoitusten perusteella joko näiden sairastalleista tai kokoamispaikoilta, joihin hevoset oli evakuoitu pataljoonien sidontapaikoilta. Hevostäydennykset toimitettiin kenttähevossairaalan kautta.

Kaatuneet taistelijat koottin kentällä sopivaan paikkaan, josta heidät kuljetettiin divisioonan tai prikaatin pastorin perustamaan kaatuneiden kokoamispaikkaan. Sieltä heidät noudettiin armeijakunnan kaatuneiden evakuointikeskukseen tai sen perustamaan erilliseen kokoamispaikkaan ja toimitettiin edelleen kotiseurakuntiin.

Kenttäpostia varten sekä armeijakunnilla että divisioonilla ja prikaateilla oli kenttäpostikonttorit. Armeijakunnan vastuu oli huoltolajista oli vähäinen, koska posti lajiteltiin päämajan keskuskenttäpostikonttoreissa joukko-osastojen peitenumeroiden perusteella. Armeijakunnan kenttäpostikonttori vastasi vain armeijakuntajoukkojen kenttäpostista.

Yksi tärkeimmistä huoltopäällikön tehtävistä oli **kuljetusten** suunnittelu ja kuljetusyksiköiden valvonta. Tässä tehtävässä huoltopäällikköä avusti yleinen huolto- ja kuljetustoimisto. Pitkillä kuljetusväleillä käytettiin automuodostelmia, mutta lyhyet kuljetukset pyrittiin hoitamaan hevosajoneuvoin. Armeijakunnalla oli useampia autokomppanioita, mutta divisioonalla vain yksi. Divisioonan kokoonpanoon kuului lisäksi 24 autoa käsittänyt pioneerikolonna. Armeijakunnalla oli myös hevosvetoisia kuormastokomppanioita. Rautatiekuljetuksia johti päämaja, joka asetti yhteysupseerin armeijakunnan esikuntaan.

Liikenteen valvontaa varten armeijakunnalla oli käytössä liikennekomppania, johon kuului kolme joukkuetta. Samoja tehtäviä varten divisioonan esikuntakomppaniassa oli liikennejoukkue ja prikaatissa liikenneryhmä.

4. IV Armeijakunnan huoltaminen

Kun venäläiset aloittivat suurhyökkäyksen, ryhdyttiin pääosin Viipurissa sijainneita päämajan huoltolaitoksia siirtämään taaksepäin Etelä-Suomen rautateiden läheisyyteen. Kannaksen joukkojen kannalta tärkeitä sijoitusalueita olivat Kuopio, Kouvola, Riihimäki, Hämeenlinna, Tampere, Jyväskylä ja Helsinki.

Vaikka kannaksen armeijakuntien operatiivisesta johtamisesta vastasi 14.6.1944 perustettu Kannaksen joukkojen komentajan esikunta olivat niin IV Armeijakunta kuin III Armeijakuntakin huollollisesti päämajan alaisia tehden kaikki huoltoon koskevat pyynnöt ja esitykset suoraan päämajan eri osastoille. IV Armeijakunnan täydennyksistä suurin osa toimitettiin Kouvolan – Hämeenlinnan alueella sijainneista huoltolaitoksista joiden etäisyys etulinjasta oli 150 – 200 kilometriä. Ratkaisevien taistelujen aikana ampumatarvikkeita toimitettiin armeijakunnalle myös useista muista varikoista eri puolilta Suomea.

Täydennys- ja evakuointikuljetuksiin käytettiin rautatien lisäksi taistelujen loppuvaiheessa Saimaan vesistöä. Kuljetukset voitiin toteuttaa melko vähäisen ilmatoiminnan alaisina, koska venäläiset käyttivät lentokoneita tehokkaasti vain

rintaman läheisyydessä. Kesäkuun lopussa ja heinäkuun alussa tehtiin rintaman läheisiä purkamisasemia vastaan tosin useita ilmahyökkäyksiä.

Kun IV Armeijakunta oli komentajansa 18.6. antaman käskyn mukaisesti vetäytynyt VKT-asemaan ja saanut huoltojoukkonsa ryhmitettyä, oli armeijakunnan kenttämakasiineissa keskimäärin päämajan suosittelu viiden vuorokauden tarvikeporrastus. Tätä pidettiin tärkeänä, koska pelättiin päämajan kuljetusten katkeamista.

5. IV Armeijakunnan huollon johtaminen ja huoltolaitokset

Armeijakunnan huoltopäällikkönä toimi eversti Jarl Erik Wulff. Hänen lähin esimiehensä oli eversti Yrjö Hautala. Koska armeijakunnan selusta-alueella oli huomattava määrä huoltojoukkoja, alistettiin ne johtamisen takia kuljetusesikunniksi kutsutuille yksiköille, joita oli yhteensä neljä.

Ennen suurhyökkäyksen alkamista sijaitsi osa armeijakunnan huoltolaitoksista rautatien varressa Perkjärven – Kanneljärven – Raivolan ja osa Viipurin alueella, joten huollon ryhmitys oli liian etupainoinen. Evakuointitoimenpiteisiin ja ryhmitysmuutoksiin ei ryhdytty ennen hyökkäystä. Kun hyökkäys alkoi, jouduttiin laitoksia siirtämään heti taaksepäin, jolloin osa materiaalista jäi viholliselle joko tuhottuna tai käyttökelpoisena.

Divisioonien huoltolaitoksista pääosa toimi hyökkäyksen alkaessa VT-aseman etupuolella. Kun joukot olivat vetäytyneet VT-asemaan olivat IV Armeijakunnan huoltolaitokset pääosin Viipurin ja Perkjärven alueille, joitain osia oli siirretty jo VKT-aseman taakse. Kun tilanne VT-asemassa alkoi käydä vaikeaksi, aloitti armeijakunta huoltolaitoksiansa siirron VKT-aseman taakse, missä ne ryhmitettiin Pulsan – Lappeenrannan – Joutsenon alueelle. Viipuriin ja sen ympäristöön jäi vielä silloin raskaita osia, joista merkittävimmät olivat ampumatarvikekenttämakasiini Rautakorvessa sekä elintarvikekenttämakasiini Viipurissa.

Kaikki armeijakunnan huoltolaitokset oli siirretty VKT-aseman taakse 20.6. mennessä. Ne olivat matalassa, mutta leveässä ryhmityksessä Saimaan rannalla. Armeijakunnan huollon syvyysporrastus oli enää noin 20 kilometriä. Kun vihollinen näytti jatkavan etenemistä, ryhdyttiin kesäkuun lopulla suunnittelemaan huoltolaitosten siirtämistä taaksepäin. Tilanteen vakiintuessa suunnitelmasta luovuttiin ja vain yksi kenttäsairaala siirrettiin Savitaipaleelle.

IV Armeijakunnan esikunnan pääosat mukaan lukien huolto-osasto toimivat koko VKT-aseman taisteluvaiheen ajan Lauritsalassa. Sieltä oli lyhyt matka ja hyvät

puhelin yhteydet huoltolaitoksiin, kun ne olivat siirtyneet pääosin Lappeenrantaan ja sen lähialueelle. Huoltopäällikkö työskenteli usein komentoportaassa lähimpien apulaistensa kanssa, joten hän pysyi hyvin selvillä yleisilanteesta ja komentajan aikeista. Komentoporras toimi 20.6. saakka Kavantsaassa, josta se siirtyi myös Lauritsalan Mustolaan.

IV Armeijakunnan huoltojohto ei ilmeisesti tehnyt ennen kesäkuun hyökkäystä suunnitelmia venäläisten läpimurron varalle. Ilmeisesti syytä oli sama psykologinen tekijä, joka esti operatiivista puolta suunnittelemaasta vetäytymistä, vaikka taempia asemia linnoitettiin.

Huollon suunnittelu oli taistelun alkuvaiheessa myöhässä. Esimerkiksi huollon ryhmitysalueet VKT-asemassa käskettiin divisioonille vasta, kun ne olivat jo ryhmittäneet huoltojoukkojaan. Niitä ei enää siirretty, joten huoltojoukkoja oli lähes päällekkäisessä ryhmityksessä. Huollon ryhmitykseltä alkoi loppua tila, kun armeijakunnalle alistettiin lisää joukkoja kesäkuun lopulla.

Huollon johtaminen erosi nykyistä enemmän operatiivisesta johtamisesta. Huollon ja taistelutoiminnan välistä eroa kuvaavat useat huoltojohdon merkinnät siitä, että huoltoa ei arvostettu rintamapalvelukseen verrattuna. Huoltolaitoksia ei myöskään sisällytetty johtoportaiden tilanneilmoituksiin ja peitepiirroksiin. Ilmeisesti edes huolto-osastossa ei ollut kunnollista huollon tilannekarttaa.

6. Alajohtoportaiden ja V Armeijakunnan huolto

Päämaja alisti 19.6. kenraaliluutnantti Oesch'lle V Armeijakunnan esikunnan. Samalla IV Armeijakunta sai käskyn huoltaa V Armeijakunnan joukot, kunnes sen huoltoyksiköt olisivat saapuneet Itä-Karjalasta. Rintamavastuun V Armeijakunta otti nimellisesti jo alistamista seuraavana päivänä, mutta käytännössä se tapahtui vasta 22.6. mennessä, jolloin sille alistettiin 17.D, 10.D, 20.PR, RVPR sekä reservinä ollut PSD, joka alistettiin IV AK:lle jo kolme päivää myöhemmin vastahyökkäystä varten. Joukkojen huoltovastuu siirtyi V Armeijakunnalle vasta 3.7., kun riittävä määrä sen omia huoltojoukkoja oli siirtynyt kannakselle.

V Armeijakunta pystyi ryhmittämään huoltolaitoksensa puolustustaistelun vaatimusten mukaisesti pitkään ja syvään ryhmitykseen rautatien varteen Pulsan – Luumäen – Taavetin alueelle. Alueella oli jo IV Armeijakunnan huoltolaitoksia, jotka olivat vastanneet V AK:n joukkojen huollosta. Ne jäivät V AK:n käyttöön ja se luovutti vastaavat yksiköt omista huoltojoukoistaan IV AK:lle.

Suurhyökkäyksen alkaessa etulinjassa olleiden perusyhtymien huoltolaitokset menettivät jo ensimmäisinä päivinä toimintaedellytyksensä sekä huomattavan määrän materiaalia.

10.Divisioona joutui siirtämään huoltolaitoksiaan taaksepäin heti 10.6. Huoltolaitoksia jouduttiin siirtämään useita kertoja vaikeissa olosuhteissa, jolloin menetettiin myös runsaasti materiaalia. Esimerkiksi divisioonan tykistöstä menetettiin lähes puolet.

3.Divisioonan huoltokeskus oli hyökkäyksen alkaessa jo VT-aseman takana, josta se siirtyi 20.6. mennessä VKT-aseman taakse ja vielä heinäkuun alussa tilanpuutteen vuoksi pohjoisemmaksi.

Ratsuväkiprikaatin huoltotilanne oli VT-aseman murtumisen jälkeen erittäin vaikea, koska sen huoltolaitokset olivat hajallaan. Vaikeiden vaiheiden jälkeen prikaatin huoltokomppania siirrettiin Viipurin kautta Viipurinlahden taakse Tervajoelle, jossa se toimi taistelujen loppuun saakka.

Taistelujen aikana IV Armeijakunnalle alistettujen divisioonien ja prikaatien huoltokeskukset pyrittiin sijoittamaan heti lopullisille alueilleen, mutta aina siinä ei onnistuttu. Esimerkiksi **18.Divisioonan** huoltolaitoksia jouduttiin siirtämään taaksepäin vihollisen murtauduttua VKT-aseman sisään.

Kun IV Armeijakunnalle alistettiin **11.Divisioona** tehtävänä vaihtaa 18.Divisioonan ja Panssaridivisioonan osat etulinjasta, alitettiin sille **3.Prikaati** ja **18.Divisioonan huoltolaitokset sekä tykistö-, pioneeri- ja viestijoukot**.

6.Divisioonan saapuessa alueelle oli sen huoltjoukoille vaikeuksia löytää ryhmitysaluetta tilanpuutteen vuoksi. Osa sen huoltolaitoksista sijaitsi liian kaukana etulinjasta.

Rintamavastuussa olleiden perusyhtymien huoltolaitokset olivat yleensä 10 – 20 kilometrin päässä etulinjasta. Varasto- ja jakopaikat sekä evakuointiosat sijoitettiin eteen ja raskaat korjaamot sekä hoitopaikat taakse. Erityisesti evakuointiosat toimivat lähellä taistelujoukkoja, jotta kuljetukset voitiin järjestää etulinjasta hevosajoneuvoin. Tärkeimmät laitokset oli jaettu useisiin syvyyteen porrastettuihin osiin, jotta ne olisivat olleet toimintakykyisiä siirroista huolimatta.

Puolustusalueet olivat kapeita ja usein niiden läpi kulki vain yksi pitkittäissuuntainen tie, joten liikenteen suunnittelu ja järjestely oli vaikea tehtävä.

Joukkojen määrä oli alueeseen ja tiestöön nähden niin suuri, että IV Armeijakunnan, 17.Divisioonan, 11.Divisioonan, 20.PR:n ja Panssaridivisioonan huoltolaitoksia oli lähes päällekkäin. Tämä vaikeutti erityisesti kuljetuksia.

Jatkuva rintamalinjojen muuttuminen vaikeutti huoltolaitosten sijoittelua. Esimerkiksi, kesäkuun lopussa, kun suomalaiset vetäytyivät VKT-asemassa uudelle puolustuslinjalle, joutui 4.Divisioona siirtämään lähes kaikki huoltolaitoksensa taaksepäin.

7. Huoltovahvuudet

IV armeijakunnan vahvuus muuttui päivittäin. Esimerkiksi 30.6. rivivahvuus oli noin 70 000 henkilöä, joista naisia oli hieman yli 2 000. Yhtymistä suurin oli 6.Divisioona, johon kuului lähes 14 000 henkilöä ja pienin 11.Divisioona, jossa oli noin 6 400 henkeä. Keskimäärin divisioonien vahvuus oli 10 000 – 12 000. IV ja V Armeijakunnan yhteisvahvuus kohosi kesäkuun loppuun mennessä lähes 100 000 henkilöön, joiden huollosta IV Armeijakunta vastasi yksin.

Armeijakunnan omien huoltojoukkojen osuus kokonaisvahvuudesta oli kesäkuun lopussa 6,4 prosenttia. Divisioonan huoltojoukkojen vahvuus oli keskimäärin 7 – 10 prosenttia kokonaisvahvuudesta paitsi Panssaridivisioonalla, jolla se oli 14,5 prosenttia. Kun lasketaan mukaan pataljoonien huoltotehtävissä palvelleet, oli armeijakunnan huoltotehtävissä noin 16 prosenttia kokonaisvahvuudesta.

Henkilömenetysten korvaaminen aloitettiin jo kesäkuussa, jolloin IV Armeijakunta sai täydennyspataljoonista käyttöönsä 3 700 aliupseeria ja miestä. Tappioiden korvaaminen jatkui heinäkuun aikana, jolloin saatiin vielä samansuuruinen täydennys. Henkilötäydennyksestä johtuen divisioonien vahvuudet säilyivät suunnilleen ennallaan, vaikka tappiot olivat raskaita.

IV Armeijakunnalla oli huoltoyksiköitä normaali määrä lukuunottamatta kuljetusyksiköitä, joita sillä oli käytössään huomattavasti keskimääräistä enemmän. Jotkin IV Armeijakunnan huoltoyksiköt olivat kuitenkin rivivahvuudeltaan huomattavasti määrävahvuutta suurempia. Esimerkiksi toiseen armeijakunnan ampumarvikevarastokomppaniaan oli sijoitettu noin 230 miestä, vaikka sen määrävahvuus oli 95.

Armeijakunnalla oli käytössään parhaimmillaan lähes 3 500 autoa, joista oli kuorma-autoja 2 200. Autojen määrä oli kuitenkin riittämätön ja niiden kunto oli huono monen sotavuoden jälkeen. Asiaa ei parantanut se, että suuri osa autoista toimi spriillä tai hiilellä, jolloin niiden teho oli heikko.

Divisioonat ja prikaatit tulivat toimeen omilla huoltojoukoillaan joitakin tilapäisiä alistamisia lukuunottamatta. IV Armeijakunta alistoi koko taistelujen aikana alajohtoportailleen vain lääkintäjoukkueen, sairausautojoukkueen ja erillisen auto-osaston.

8. Huoltolajien toiminta ja kuljetukset

IV Armeijakunnan tykistökomentajana eversti Oiva Sippola johti **taisteluvälinehuoltoa** apunaan tykistöosaston taisteluvälinetoimisto. Armeijakunnan **ampumatarvikehuollosta** vastasi aluksi kaksi ampumatarvikevarastokomppaniaa, joista etummainen toimi suurhyökkäyksen alkaessa Perkjärvellä. Taempi komppania toimi Rautakorvessa.

Perkjärven kenttämakasiinin evakuointi aloitettiin 16.6., mutta se jouduttiin keskeyttämään seuraavana päivänä, kun alueelle tunkeutui vihollisen panssarivaunuja. Komppania siirsi evakuoidun materiaalin Rautakorpeen, josta se jatkoi heti seuraavana päivänä Pulaan.

Pulsassa toiminut ampumatarvikevarastokomppania alistettiin myöhemmin V Armeijakunnalle, jolloin IV Armeijakunta sai vastaavan yksikön V AK:n joukoista. Loppuvaiheen ajan molemmat IV Armeijakunnan ampumatarvikevarastokompaniat toimivat yhdessä, joten IV AK:lla oli vain yksi suuri kenttämakasiini Muukossa. V Armeijakunta sen sijaan perusti kaksi kenttämakasiinia, joista toinen varastoi raskaat ja toinen kevyet ampumatarvikkeet.

IV Armeijakunnan kenttämakasiini Muukossa oli radan varressa, joten täydennykset päämajan kenttävarikoilta toteutettiin rautateitse. Hyvän naamiointin ansiosta venäläiset eivät pommittaneet kenttämakasiinia.

IV Armeijakunnan ampumatarviketäydennyksissä pyrittiin käyttämään vientiperiaatetta, mutta se ei aina onnistunut, joten divisioonat myös noutivat ampumatarvikkeita itse. Ampumatarvikekuljetuksia varten oli tykistöpäällikön käytössä kolme autokomppaniaa ja yksi perävaunuautokomppania.

IV Armeijakunnan keskimääräinen ampumatarvikekulutus tykistön ja kranaatinheitin osalta oli kesäkuussa noin 13 000 ja heinäkuussa 6 600 laukausta vuorokaudessa.

Divisioonat varastoivat täydennyspaikkoihin noin viisi tykistön ja seitsemän jalkaväen tuliannosta ampumatarvikkeita. Armeijakunnan kenttämakasiinissa oli keskimäärin 2,5 tuliannosta tykistön kranaatteja. Yleisesti ottaen ampumatarvikkeista ei ollut pulaa, mutta raskaan tykistön ampumatarvikkeita jouduttiin käyttämään säästeliäästi.

Pahin ampumatarviketilanne oli 3.Divisioonalla heti taistelujen alettua VKT-asemassa. Joiltakin divisioonan kranaatinheitinkompanioilta loppuivat ampumatarvikkeet kokonaan. Divisioonalla kykeni kuitenkin torjumaan venäläisten hyökkäykset, mutta taistelujen hiljentyessä oli patteristoillakin yhteensä vain 220 ammusta.

Viipurin menetyksestä on usein syytetty IV Armeijakunnan kankeasti toiminutta ampumatarvikehuoltoa. Asiaa on käsitelty usein monessa yhteydessä, joten tässä

totean lyhyesti vain muutamia kohtia. 20.Prikaatin piti alun perin siirtyä kannakselle reserviksi, joten junakuljetukset suunniteltiin sen mukaan. Viimeisenä alueelle saapui prikaatin huolto 20.6. klo 4.00, siis muutamia tunteja ennen taistelujen alkamista.

Rautakorven ampumatarvikekenttämakasiinia oltiin tyhjentämässä samaan aikaan, kun 20.Prikaati yritti saada sieltä ampumatarvikkeita hyökkäystä edeltävänä iltana. Samalla taisteltiin kiivaasti VKT-asemassa, jonka murtuminenkaan ei ollut kaukana. Lisäksi vielä 20.Prikaatin raskas patteristo oli ainoa laatuaan Suomessa ja sille sopivat lähimmät ammuksiset sijaittivat Varkaudessa.

Vaikka ampumatarviketilanne saattoi nopeuttaa Viipurin menetystä, ei sillä ollut lopputulokseen ratkaisevaa merkitystä. Viipuri olisi menetetty joka tapauksessa.

Asekorjauksia varten IV Armeijakunnalla oli kaksi asekorjauskomppaniaa, jotka perustivat asekorjaamot. Armeijakunnan kevyestä aseistuksesta pääosa oli kivääreitä, joita oli yli 62 000. Tykkikalustosta puolet oli 75 – 76 mm:n aseita. Vähäinen vaihtoaseistus oli varastoituna asekorjauskomppanioissa.

IV Armeijakunnalla oli noin kesäkuun lopussa noin 15 varatykkiä. Erilaista tykkikalustoa menetettiin yhteensä 208. Mainittakoon, että PSD menetti kesäkuussa yhteensä 55 panssariajoneuvoa, joista taisteluvaunuja oli 43. Vain kolme vaunua lähetettiin korjattavaksi, muut jätettiin taistelulentälle. Moottorivian vuoksi viholliselle jäi yli kymmenen vaunua. Yksi korjattavaksi lähetetty Rynnäkkötykkipataljoonan Sturm on tällä hetkellä Parolannummelle johtavan tien varressa.

Ampumatarvikehuolto toimi toivottua heikommin suurhyökkäyksen alettua ja joukkojen siirryessä VKT-asemaan. Kesäkuun lopussa tilanne parani oleellisesti. Taisteluvälinehuolto siirrettiin 21.7. takaisin huoltopäällikön alaisuuteen. Suurin syy muutokseen lienee kuljetusten yksinkertaistaminen etenkin, kun ajoneuvoista oli huutava pula.

Taisteluvälinehuoltoa vaikeutti olosuhteiden lisäksi materiaalin kirjavuus. Osa kalustosta oli sotasaalista ja hankintoja oli tehty monista eri maista. Tästä syystä saattoi tietyn kaliiperin tai mallin osalta esiintyä puutetta, vaikka IV Armeijakunnan varastoissa oli runsaasti ampumatarvikkeita.

IV Armeijakunnan lääkintähuoltoa johti lääkintäeversti O. Enkvist apunaan huolto-osaston lääkintätoimisto.

Kannaksella toimi suurhyökkäyksen alkaessa kaksi päämajan alaista sotasairaala, joista Viipurissa toiminut alistettiin IV Armeijakunnalle. Sotasairaalat siirrettiin porrastetusti taaksepäin Kuusankoskelle ja Heinolaan. Armeijakunnalle alistetun sotasairaalan vahvuus oli noin 650 henkilöä, joista lääkäreitä oli noin 40.

Heti hyökkäyksen alettua oli kenttäsaaraloita siirrettävä taemmaksi. Kenttäsaaralat joutuivat siirtymään useita kertoja, minkä lisäksi vihollisen voimakas ilmatoiminta vaikeutti sekä potilaskuljetuksia että saaraloiden toimintaa. Kenttäsaaralat täyttyivät nopeasti, joten haavoittuneita kuljettiin joukkosidontapaikoilta jopa suoraan sotasaaraloihin.

Taistelujen alkaessa VKT-asemassa oli IV Armeijakunnalla alistetun sotasaaralan lisäksi kaksi kenttäsaaralaa sekä Nuijamaan kirkolle siirretty Viipurin varuskuntasaarala, joka hoiti lähinnä sairaita. Lisäksi armeijakunnalle alistettiin Lappeenrannan varuskuntasaarala. Potilasevakuoinnit toteutettiin sairasautokomppanioin, joita IV Armeijakunnalla oli kolme. Komppania pystyi kuljettamaan kerralla 124 maaten ja 180 istuen evakuoitavaa potilasta.

IV Armeijakunnan saaraloissa, poislukien sotasaarala, oli yhteensä 700 potilaspaikkaa. Lääkäreitä kenttäsaaraloissa ja varuskuntasaaraloissa palveli yhteensä 66. Divisioonilla oli 200- paikkainen kenttäsaarala, paitsi PSD:lla, jolla oli kaksi 50- paikkaista kenttäsaaralaosastoa. Muilla prikaateilla oli yksi kenttäsaaralaosasto. Kenttäsaaralat toimivat kahdessa osassa (A ja B). Suuren potilasmäärän vuoksi IV Armeijakunta otti kesäkuun lopussa johtoonsa 18.Divisioonan kenttäsaaralan sen jälkeen, kun divisioonaa oli siirretty reserviksi. Myös 3.PR:n kenttäsaaralaosasto oli tuolloin IV AK:n käytössä.

IV Armeijakunnan ja sen alaisten yhtymien kenttäsaaralat toimivat rakennuksissa, paitsi 3.PR:n kenttäsaaralaosasto, joka oli teltoissa.

Evakuointi etulinjasta pataljoonien joukkosidontapaikoille tapahtui yleensä kantamalla. Koska lääkintämiestappiot olivat huomattavia, otettiin täydennystä esimerkiksi kaasunsuojelukomppanioista. Siitä huolimatta kantajista oli jatkuvasti pulaa. Kantajiksi halukkaita olisi kyllä ollut rivimiehissä liikaakin, mutta heitä ei haluttu käyttää.

IV Armeijakunnan tappiot olivat 20.6. – 9.7. noin 8 900 haavoittunutta, 1 600 kaatunutta ja 1 200 kadonnutta. Tappiot olivat suurimmat Talin – Ihantalan suunnalla. Suurimmat suhteelliset menetykset koki PSD, joka menetti kesäkuussa kokonaisvahvuudestaan lähes 22 prosenttia. Lukumääräisesti suurimmat tappiot olivat 18. ja 4.Divisioonalla, jotka kumpikin menettivät yli 2 600 miestä.

Kaikista haavoittuneista noin puolet oli kallovammaisia. Vammoista noin 95 prosenttia aiheutui tykistötulesta. Pahimmat tappiot ajoittuvat kesäkuun lopulla toteutettuun vastahyökkäykseen.

Heinäkuun alkupuolella alkoi IV Armeijakunnassa punatautiepidemia. Tautiin sairastui pahimpana päivänä yli 1 000 miestä. Kaikkiaan puolustusvoimissa punataudin sairasti noin 100 000 henkilöä, joista sairaalahoitoon otettiin 40 000.

Ongelmana olivat usein kiristyssteistä johtuneet kuoliot, joiden takia jouduttiin ambulanssiin raajoja suhteellisen lievienkin vammojen vuoksi. Kuoluihin kiinnitettiin huomiota kaikissa kannaksen armeijakunnissa antamalla heinäkuussa määräyksiä kiristyssteien käytöstä.

Upseeritappiot olivat suhteellisesti erittäin korkeat. Tämä johtui taisteluhengen laskusta etenkin taistelujen alkuvaiheessa. Upseerit joutuivat hyökkäämään usein etummaisina ja vetäytymään viimeisinä. Taisteluhengen heikkenemistä osoittaa myös karkureiden suuri määrä. IV Armeijakunnassa pidätettiin 1. – 15.7. noin 1 600 karkuria ja kateissa oli silloin vielä yli 4 100, joista tosin osa oli todennäköisesti kaatunut tai joutunut vangiksi.

Lääkintähuollossa korostui yhteistoiminta armeijakuntien ja divisioonien välillä. Haavoittuneet evakuoitiin lähimpään hoitopaikkaan, jotta kuljetusaika olisi ollut mahdollisimman lyhyt. Menettely tasasi myös potilasruuhkia eniten tappioita kokeneiden yhtymien osalta. Kenttäsairaaloiden toimintakyvyn säilymiseen vaikutti myös se, että kuljetusta kestäneet potilaat evakuoitiin suoraan sotasaaraloihin. Tästä huolimatta kesäkuun lopussa ja heinäkuun alussa oltiin toimintakyvyn ylärajoilla.

IV Armeijakunnan taloushuoltoa johti huoltopäällikön alainen intendentti apunaan taloustoimisto. Ennen vetäytymistä talousalan kenttävarastot olivat pääosin Viipurista Raivolaan johtavan radan varressa. Divisioonien elintarviketäydennyspaikat oli sijoitettu 10 – 15 kilometrin etäisyydelle etulinjasta ulkorakennuksiin, jotka olivat sivussa pommituskohteista. Joukot hakivat niistä elintarvikkeensa hevosajoneuvoin.

Asemasotavaiheen aikana IV Armeijakunnalla oli ollut eri varastoportaissa yhteensä 15 päiväannosta elintarvikkeita. Myöhemmin annettiin määräys, jonka mukaan armeijakunnan hallussa sai olla yhteensä seitsemän päiväannosta. IV Armeijakunnassa menetettiin elintarvikkeita melko vähän verrattuna muihin armeijakuntiin, johtuen kuljetusetäisyyksien lyhydestä sekä siitä, että evakuointeihin voitiin käyttää junia.

IV Armeijakunnalla oli käytössään elintarvikevarastokomppanioiden lisäksi kolme teurastusjoukkuetta, jotka kokosivat luovutetun karjan ja vastasivat teurastuksista. Kesäkuun lopussa teurastusjoukkueista perustettiin Lappeenrantaan armeijakunnan kenttäteurastamo.

Armeijakunnan vaatetuskenttämakasiini oli suurhyökkäyksen alkaessa Viipurissa, josta se siirtyi 17.6. Taavettiin. Samaan aikaan armeijakunnan pesulat siirtyivät Viipurista Rauhaan, jossa toimi myös kolme päämajan kiinteää pesulaa. Heinäkuun alussa vaatetuskenttämakasiini ja vaatetuskorjaamot siirtyivät Lahteen. IV Armeijakunta jätti lähemmäs rintamaa kuitenkin kaksi täydennyspaikkaa omia ja V Armeijakunnan joukkoja varten.

Armeijakunnan vaatetus- ja muu varustilanne oli vetäytymisen jälkeen heikko, koska varusteita oli hukattu paljon. Aluksi ei saatu myöskään täydennystä puutteisiin. Miehet taistelivatkin koko kesäkuun samoissa varusteissa. Heiltä oli nimittäin kerätty vetäytymisvaiheessa pois esimerkiksi toinen jalkinepari ja alusvaatepari. Suurin osa miehiltä kerätystä varusteista jäi viholliselle tai tuhoutui. Loput kerätyt varusteet evakuoitiin taempiin varastoihin, joten pataljoonilla ja divisioonilla ei ollut vaihtovarastoja. Eniten puuttui teräskypäriä, joita oli heitetty vetäytymisen aikana ilmeisesti tahallaan pois.

Varustilanne parani joukoissa heinäkuun alussa. Osaksi tähän vaikutti se, että korjaustoiminta keskitettiin ottamalla kaikki divisioonien vaatetuskorjaamot armeijakunnan johtoon ja siirtämällä ne Lahteen, jossa ne pystyivät työskentelemään rauhassa.

Mainittakoon, että saksalaisilta perittiin kaikista palveluista korvaus. Menettely oli kankea. Esimerkiksi saksalaisen sotilaan muonittamisesta perittiin 24 markan korvaus kirjoittamalla lasku neljänä kappaleena.

Kuljetusvälinehuoltoa johti majuri O. Laakso apunaan kuljetusvälinetoimisto. Tehtävien toteuttamista varten armeijakunnalla oli neljä autokorjaamoja, kuormastokorjaamo sekä kaksi polttoaineosastoa.

Suurin osa autoista oli muutettu sprii- tai hiilikäyttöisiksi. Bensiinin säännöstelyä valvottiin tiukasti. Liikenteenohjausryhmillä oli oikeus pidättää henkilöt, jotka käyttivät korvikekäyttöisissä ajoneuvoissa bensiiniä.

Autokorjaamojen toimintaa häirtasivat alkuvaiheessa jatkuvat siirrot. Siitä huolimatta taisteluviikkojen aikana pystyttiin korjaamaan huomattavasti enemmän autoja kuin asemasotavaiheessa. Varaosien saanti oli vaikeaa varsinkin sen jälkeen, kun päämajan alainen autokenttävarikko muutti Viipurista. Sillä oli korjauskeskukset Kouvolassa ja Lahdessa ja varaosavarasto Heinolassa. Usein korjaamojen päälliköt lähettivät varaosapartioita ympäri Suomea sijaitseviin varastoihin hankkimaan, mitä saatavilla oli. Varaosia saatiin myös purkamalla huonokuntoisia autoja.

Kaikilla muilla divisioonilla oli yksi autokorjaamo, paitsi Panssaridivisioonalla, jolla oli kaksi autokorjaamoja ja panssarikorjaamo. Tykistön käytössä olleet traktorit korjattiin Lappeenrannassa toimineessa traktorikorjaamossa.

IV Armeijakunnan pioneerikommentajana toimi eversti Matti Oinonen. Huollon suunnittelussa häntä avusti pioneerihuoltotoimisto. Armeijakunnan pioneerikenttämakasiini oli aluksi Viipurissa, josta se siirtyi taaksepäin 18.6. ja edelleen Joutsenoon kesäkuun lopulla. Osa makasiinin henkilöstöstä evakuoiti pioneerimateriaalia Viipurin liikkeistä. Viimeiset miehet poistuivat Viipurista juuri ennen Linnansalmen siltojen räjäyttämistä. Lähtiessään komppania räjäytti ne varastonsa, joita se ei ehtinyt tyhjentää. Komppania onnistui evakuoimaan Viipurista huomattavan määrän työkaluja ja muuta materiaalia, joilla kyettiin korvaamaan vetäytymisvaiheen menetyksiä.

Jokainen divisioona perusti pioneerimateriaalin täydennyspaikan, jonne se haki täydennyksen pioneerikolonnan autoilla. Pioneerimateriaalia saatiin käyttöön riittävästi. Kesäkuussa IV Armeijakunta sai 21 000 panssari- ja 40 000 jalkaväkimiinaa sekä 110 tonnia räjähdysainetta.

IV Armeijakunnan viestikomentaja eversti V.J. Veijola vastasi alansa täydennyksistä apunaan viestitoimisto. Armeijakunnan viestipataljoonan esikunnan viestihuoltojoukkue perusti kenttämakasiinin täydennyksiä varten. Divisioonien viestipataljoonat perustivat täydennyspaikkoja. Koska IV Armeijakunta menetti paljon viestikalustoa, eikä varakalustoa ollut juurikaan jakaa, oli etenkin radioista pulaa.

Hengellistä työtä ja kaatuneiden huoltoa johti IV Armeijakunnassa sotilapastori Väinö Reunanen apunaan kirkollistoimisto. Kesän torjuntataistelut muuttivat sotilaspapiston työn täysin rajoittaen sielunhoitoa. Puutetta tehtävistä ei kuitenkaan ollut, koska kaatuneita ja haavoittuneita oli paljon.

Kaatuneiden huollosta vastasi kaatuneiden evakuointikeskus, joka oli itsenäinen armeijakunnan pastorin valvoma yksikkö. Keskuksen 75 hengen vahvuudesta oli noin neljäsosa lottia. Koska keskuksen tehtävä oli hakea kaatuneet divisioonien kokoamispaikoista, oli sillä käytössään kolme kuorma-autoa. Kaatuneiden tiedot välitettiin suoraan taistelevista komppanioista evakuointikeskukselle, joka toimitti tiedot suojeluskuntapiireille.

Evakuointikeskus joutui pahempaan tilanteeseen kuin mikään muu evakuointikeskus sotiemme aikana. Armeijakunnan tappiot olivat suuret, kuljetukset kärsivät, evakuoitujen kuntien omaisista ei ollut tietoa, arkut eivät riittäneet ja lämpö nopeutti ruumiiden mätänemistä.

Suurhyökkäyksen alkaessa evakuointikeskus toimi Viipurin pohjoispuolella Tienhaarassa ja sillä oli kokoamispaikka lähempänä etulinjaa Raivolassa, josta lähetettiin vainajat suoraan kotiseudulle tai junalla Tienhaaraan. Kokoamispaikka siirtyi useita kertoja, kunnes se oli 21.6. Rapattilassa. Evakuointikeskuksen pääosat siirrettiin 18.6. Luumäelle, jossa keskeytettiin kaatuneiden kotiinlähetykset ja aloitettiin kenttähautaukset, koska arkkuja ei ollut. Hautojen kaivajina toimi 20 ilmasuojelumiestä ja 20 henkilötäydennyskeskuksesta saatua miestä, koska henkilökunta ei ehtinyt tehdä kunnolla muitakaan töitä.

Päämaja antoi kesäkuun lopulla määräyksen, että kaikki vainajat on lähetettävä kotiseudulle, pois lukien tuntemattomat ja evakuoitun alueen vainajat. Tämä aiheutti ruuhkaa, minkä vuoksi evakuointikeskuksessa oli pahimmillaan 520 arkutonta vainajaa. Myöhemmin vielä kaikki Luumäelle haudatut vainajat kaivettiin ylös ja lähetettiin kotiseudulle.

IV Armeijakunnan evakuointikeskuksen vastulla olleista joukoista kaatui 10.6. – 17.7. 4 920 miestä. Heistä huollettiin noin 2 700 vainajaa, joista tunnistettiin hieman yli 2 550. Kotiseudulle pystyttiin lähettämään noin 2 000 vainajaa. Luumäelle haudattiin noin 690 vainajaa, minkä lisäksi Rauhan hautausmaahan haudattiin 28 suomalaista, viisi saksalaista ja kuusi teloitettua. Kentälle jäi yli 2 200 vainajaksi epäiltyä, joista varmoja oli noin 1 450.

Kenttäpostin järjestely perustui päämajan alaisiin keskuskenttäpostikonttoreihin. Divisioonien ja prikaatien kenttäpostikonttorit noutivat postin ja veivät postin suoraan keskuskenttäpostikonttoriin. Koska kesäkuun puolivälistä alkaen kenttäpostin jakelu oli vaikeaa (yhtymien siirrot mukaan lukien), kiellettiin pakettipostin lähettäminen kotiseudulta rintamalle. Tästäkin huolimatta kenttäposti sekaantui pahoin.

Kaasunsuojeluhuolto perustui armeijakunnan ja divisioonien kaasunsuojelukomppanioiden perustamiin kenttämakasiineihin. Armeijakunta perusti kaksi kenttämakasiinia, joista toinen huolehti pelkästään savutusmateriaalista. Koska kaasunsuojelumateriaalia hukattiin huomattavia määriä, kerättiin kesäkuun lopussa kyseinen materiaali pois joukoilta ja sijoitettiin armeijakunnan kenttämakasiiniin. Tämän jälkeen kaasunsuojelukomppanioiden pääasiallisena tehtävänä olivat savutukset. Lisäksi niiden henkilöstölle annettiin koulutus uusien panssarintorjunta-aseiden käyttöön.

Kuljetusten ja liikenteen johtamisesta vastasi huoltopäällikön alainen yleinen huolto- ja kuljetustoimisto. Tämä tehtävä oli epäilemättä vaikein osa huollon johtamista.

Varsinkin kesäkuussa tiet ruuhkaantuivat pahasti johtuen evakuoinneista, vaikka ne pyrittiinkin toteuttamaan rautateitse.

Inhimillisistä tekijöistä johtuen armeijakunnan autoja käytettiin myös siviilikuljetuksiin, minkä takia kiellettiin kaikki siviilikuljetukset ja rikkomuksista annettiin välittömästi rangaistus.

Armeijakunnan alaisille joukoille käskettiin liikennöimisalueet sekä käytettävät tiet ja niiden liikennöimissuunnat. Yhtymät vastasivat teiden merkitsemisestä ja kunnossapidosta omilla alueillaan. Armeijakunnan etuosan tiestöstä vastasi pioneerikomantaja ja takaosan tiestöstä Viipurin tie- ja vesirakennuspiiri.

Suurhyökkäyksen alettua saivat huoltolaitokset olla melko rauhassa ilmatoiminnalta, mutta liikennettä häirittiin päivittäin. Tämän takia aikalaskelmiin ei voinut luottaa, vaan huoltokuljetukset myöhästyivät jatkuvasti. Kuljetuksia ei voinut pääsääntöisesti toteuttaa yli kolmen ajoneuvon kolonnilla. Huolto-osasto oli usein epätietoinen siitä, missä sen alaiset kuljetusmuodostelmat olivat. Huoltopäällikkö joutuikin lähettämään usein upseereita etsimään autokompanioita, jotta niille olisi voitu antaa tehtäviä.

Rautatiekuljetuksia johti päämaja, joka oli asettanut yhteysupseerin armeijakunnan esikuntaan. Rautatieliikenne suuntautui aluksi Kouvolasta Viipuriin, mutta myöhemmin käytettiin myös Lappeenrannasta Imatralle ja Kouvolasta Kotkaan johtavia ratoja.

Kuljetukset ruuhkaantuivat pahasti varsinkin kesäkuun lopulla, johtuen pääasiassa purkamisvoiman puutteesta ja siviiliväestön evakuoinneista. Ruuhkaantumisten vuoksi menetettiin kesäkuussa ilmapommituksissa paljon materiaalia. Lappeenrannan asemaa pommitettiin useita kertoja. Pahimmat tappiot aiheutti 1.7. tehty ilmahyökkäys, jossa kuoli 21 henkilöä ja tuhoutui runsaasti materiaalia sekä 12 raidetta. Ratojen korjauksista vastasivat päämajan radankorjauskomppaniat, joita toimi kaksi IV Armeijakunnan alueella.

Vesistökuljetuksiin oli suhteellien hyvät edellytykset, koska IV Armeijakunnan alueen halki kulki Saimaan kanava ja vastuualueen takarajana oli Saimaan vesistö.

Lappeenrannasta evakuoitiinkin huomattava määrä siviiliväestöä vesitse Ristiinan kautta Mikkeliin. Myös haavoittuneita evakuoitiin Lappeenrannasta sotasairaalaan Mikkeliin.

9. Lopuksi

Kesän 1944 taistelut käytiin Karjalan kannaksella olosuhteissa, joissa venäläisten valtava sotakoneisto pääsi oikeuksiinsa. Aluksi näyttikin siltä, että hyökkäystä ei pystytty pysäyttämään. Suurin ponnistuksin suomalaiset onnistuivat kuitenkin

vakauttamaan taistelut VKT-asemassa kesäkuun lopussa ja heinäkuun alussa. Tässä taistelussa, jossa oli taisteluhengen lisäksi kysymys materiaalin, erityisesti tykistön kranaattien keskittämisestä, oli IV Armeijakunnan huollolla myös merkittävä osuus.

IV Armeijakunnan huoltoyksiköt toimivat erityisesti kesäkuun lopussa täydellä kapasiteetilla. Armeijakunnan vahvuus oli kohoamassa huoltojoukkojen määrään nähden liian suureksi. Tilanne normalisoitui, kun kesäkuun lopussa Kannakselle siirrettiin V Armeijakunnan esikunta ja sen huoltojoukot ja vastuualue jaettiin kahtia.

IV Armeijakunnan huoltoa johtivat alansa ammattilaiset. Vaikka huollon suunnittelussa ja ennakoivassa johtamisessa voidaan näin jälkikäteen havaita puutteita, voidaan sanoa, että armeijakunnan huolto toimi olosuhteet huomioon ottaen hyvin. Kiitos torjuntavoitosta kuuluukin taistelujoukkojen lisäksi myös niitä tukeneelle huollolle.